

SHULE YA SECONDARI YA MARIE ADELAIDE

MAZOEZI YA SOMO LA KISWAHILI

KIDATO CHA TATU

Kifungu cha habari: Utamaduni na Utalii.

Baadhi ya watu wanafikiri kwamba kuhifadhi utamaduni ni ishara ya kurudi nyuma na kutochangamkia maendeleo. Watu hawa wanalinganisha utamaduni na mambo yasiyo ya kisasa; mambo ya zamani; yaani mambo ya watu wasio na elimu. Utamaduni ni mazoea yetu, na maisha yetu kwa jumla. Utamaduni unaingiliana na shughuli zetu za kila siku na unatusaidia kujitambulisha kama Wanyarwanda wenye thamani.

Ili kudumisha mambo yetu ya kitamaduni na kuyathamani, nyumba mbalimbali za kuhifadhi vifaa na shughuli zote za kitamaduni zilijengwa. Nyumba nyingine zinaendelea kujengwa nchini kote na zina umuhimu mkubwa wa kuhifadhi vifaa vilivyotumiwa kudumisha utamaduni wetu. Watu wengi, watali wa ndani ya nchi na wa kigeni huzitembelea nakujionea mambo hayo ya utamaduni wetu.

Uendapo wiliyani Huye, utafika katika nyumba kubwa yenye vifaa na mambo mengine mengi kuhusu utamaduni wa Wanyarwanda. Utaweza kuona kwa mfano aina mbalimbali za mavazi yaliyotumiwa na mababu zetu, ngoma zetu za kitamaduni, viti vya Kinyarwanda, majamvi mazuri, picha za wanawake waliovaa taji za kitamaduni, mitindo ya kitamaduni ya kukata nywele, nyumba ya zamani iliyotumiwa na mababu zetu na sherehe za kitamaduni, vifaa vya zamani vilivyotumiwa nyumbani na kadhalika.

Nyumba ya utambulisho wa utamaduni wa Rwanda iliyopo wilayani Nyanza “Rukari” hutembelewa na watu wengi. Nyumbani hii ilikuwa makazi ya mfalme Mutara III Rudahigwa na imegawanywa katika vyumba tofauti vilivyotumiwa kwa shughuli mahususi. Kwa mfano, unaweza kupata chumba kilichotumiwa kutunza na kutengeneza maziwa mfalme, Chumba kilichotumiwa kufanya vitu viwe baridi, sebule tatu zilizotumiwa kupokelea wagini na kadhalika. Pembeni mwa uga wa nyumba hii, mtu huweza kutazama ng’ombe wa kitamaduni ‘Inyambo’ umbo hupendwa na watu wengi. Ng’ombe huwa husifiwa sana kwa umbo leo la kuvutia na pembe zao nzuri na ndefu ajabu. Mbali na vifaa vya zamani vinavyopatikana katika nyumba za kuvihifadhi na majengo mbalimbali ya kitamaduni, wengine wengi hufurahia pia nyimbo zetu za kitamaduni pamoja na mitindo mbalimbali ya kuzicheza.

Kwa kweli, utamaduni wetu ni sehemu muhimu ya utalii na unaipatia nchi yetu pesa nyingi za kigeni. Watalii wengi huja kutembelea nchi yetu kwa ajili ya kufurahia mambo mengi ya utamaduni wetu. Pesa zinazotokana na utalii katika sekta ya utamaduni huchangia sana katika miradi mbalimbali ya maendeleo ya taifa letu.

MASWALI

Baada ya kusoma kwa makini kifungu cha habari hapo juu, jaza herufi zilizoachwa wazi katika visanduku ili kujaza neno kamili.

Kwa mfano:

U		A		A	D		N	
---	--	---	--	---	---	--	---	--

Jibu

U	<u>T</u>	A	<u>M</u>	A	D	<u>U</u>	N	I
---	----------	---	----------	---	---	----------	---	---

1)

V		F		A
---	--	---	--	---

M		E	L		K	E		A	J	
---	--	---	---	--	---	---	--	---	---	--

3)

T	H		M		N	I
---	---	--	---	--	---	---

4)

M		Y		M	
---	--	---	--	---	--

5)

M		V		Z	
---	--	---	--	---	--

II.SARUFI

Tumia wakati unaofaa kutokana na sentence

a)Wanafunzi (kufanya)mtihani katika wiki ijao

.....

b) Kila mwanafunzi(kufanya)mtihani wa ukaribisho katika mwanzo wa kila muhula

.....

Tia sentensi zifuatazo katika hali **yakinishi** au hali **kanushi**

a)Mganga amenipatia dawa ya malaria

.....

b)Mimi sikufanya mtihana wa Kiswahili

.....

c)Wao hawali wali

.....

*****

ES MARIE ADELAIDE

MAZOEZI YA SOMO LA KISWAHILI

KIDATO CHA KWANZA

Kifungu cha habari: *WANAFUNZI NA MWALIMU DARASANI*

Soma mazungumzo yafuatayo kisha jibu maswali husika

Wanafunzi: Shikamoo mwalimu!

Mwalimu: Marahaba wanafunzi! Habari za asubuhi?

Wanafunzi: Si nzuri mwalimu!

Mwalimu: Kwa nini si nzuri?

Umulisa: Mwenzetu juma ni mgonjwa, anaumwa kichwani. Huenda ni malaria.

Mwalimu: Kweli? Juma, ni shida gani kwako?

Juma: Samahani mwalimu, naomba ruhusa kwenda hospitali.

Mwalimu: Pole sana Juma! Ni vizuri kwenda kwa daktari mapema.

Juma: Asanti sana mwalimu. Kwa heri!

Mwalimu: Haya! Kwa heri!

Maswali

- I. Bainisha swali na jibu sahihi kati ya haya
  1. Mazungumzo haya yanahusu:
    - a. Mwalimu na Juma
    - b. Mwalimu na Wanafunzi
    - c. Juma na Umulisa
    - d. Juma na Daktari.
  2. Wanafunzi wanasema kuwa habari za asubhi
    - a. Ni nzuri
    - b. Si nzuri
    - c. Ni nzuri kidogo
    - d. Si nzuri sana.

3. Juma anaomba ruhusa kwenda
  - a. Nje
  - b. Nyumbani
  - c. Hospitali
  - d. Darasani.
4. Juma ana tatizo la:
  - a . Kuumwa kishwa
  - b. Malaria
  - c. Njaa
  - d. Kutoka nje.
5. Mwalimu anawahsauri wanafunzi
  - a. Kulala nyumbani wakati wanauwa kichwa
  - b. Kwenda hospitali mapema
  - c. Kuomba Mung utu
  - d. Kujiya shuleni
6. Mazungumzo haya yalitokea
  - a. Darasani
  - b. Sokoni
  - c. Njiani
  - d. Hospitaline
7. Ilikuwa ni
  - a. Jioni
  - b. Asubuhi
  - c. Mchana
  - d. Usiko
8. Umulisa na juma ni
  - a. Msichana na mvulana
  - b. Waschana
  - c. Mvulana na msichana
  - d. Wavula

9. Neno shikamoo linatumiwa kwa sababu

- a. Mwalimu ana heshima
- b. Wanafunzi na mwalimu ni sawa sawa
- c. Mwalimu anawakuta wanafunzi darasani
- d. Ni tamko la wazee

10. Kabla ya Juma kwenda kwa daktari

- a. Anawasalimu wanafunzi wenzake na mwalimu
- b. Anawatukana wenzake
- c. Anamshukuru mwarimu
- d. Anaangana

II. Tia sentence zifuatazo katika **umoja** au **wingi**

- a) Mimi ninataka kulala .....
- b) Wao wanapendana sana.....
- c) Mwanafunzi anapenda mwalimu.....
- d) Wewe ni mwanafunzi.....
- e) Nyinyi wazee sana.....

KAZI NJEMA!

*****